

ÚVODNÍK/EDITORIAL

SAMUEL ABRAHÁM

Neuveriteľný politický vývoj na Slovensku vďaka výsledkom parlamentných volieb v septembri 2002 otvoril našej krajine cestu do NATO a Európskej únie. Slovenská spoločnosť potvrdila svoju vyspelosť a populisti a nacionalisti už neusmerňujú politický vývoj. Nastal teda čas, keď politika konečne môže začať byť „nudná“. Viac času by malo ostať na vážne témy, teda na reflexiu, v akom svete sa nachádzame a do akého vstupujeme. Hoci diskusia, ktorá otvára toto číslo, prebehla pred voľbami, oprávnené obavy o vývoj na Slovensku, ktoré v nej zazneli, neodstránil ani pozitívny výsledok volieb. Naopak, vzniká priestor na diskusiu o premlčaných, nedotknuteľných, nevyjasnených problémoch, ktorých otvorenie nás lepšie pripraví na celoeurópske a globálne témy. Debaty o médiách, treťom sektore, nehovoriac o intelektuáloch, sú na Slovensku témy aktuálne, kontroverzné a potrebné. Dúfame, že diskusia v tomto čísle je skromný začiatok, čakajúci na odozvu.

Profil holandského historika a humanistu Johana Huizinga, ktorý sme pripravili v spolupráci s nederlandistom Adamom Bžochom, zodpovedá zámerom K&K. Je o archeológii kritického myslenia, ktoré zostáva relevantné aj dnes. Vo svojej recenzii to presne vystihol historik Ľubomír Lipták, ktorý o Huizingovi píše: „Na prahu 21. storočia vieme, že mnohé čo Huizingu trápilo ako úpadok, vulgarita a nedostatok vznešenosti, obľudnosť propagandy a reklamy, zánik prírodnej krajiny, nedostatok dôvery a mnohé ďalšie jestvovali v jeho dobe ešte iba v zárodku. Sme jeho súčasníci, iba bohatší a skúsenosť polstoročia zmien.“ Práve hľbaví a zapálení myslitelia ako Huizinga nám môžu pomáhať pri vnímaní a reflexii našich dnešných problémov.

Pri koncipovaní bloku o Teodorovi Münzovi sme pôvodne chceli poskytnúť priestor len na recenzie jeho knihy. Výsledkom však nie je iba profil tohto významného slovenského filozofa, ale aj reflexia doby a problémov, do ktorých bol Münz vtiahnutý. Istý slovenský filozof mi opisoval, ako boli v okolitých krajinách prekladatelia Kanta alebo Hegela (aj za socializmu) vážení a obsypaní najvyššími štátnymi cenami, no u nás ako by to bola pre prekladateľa ďalšia

Unexpected political developments in Slovakia following the general election in September 2002 cleared the path for Slovakia to become a member of NATO and the European Union. Slovak society confirmed its maturity and thanks to this nationalists and populists will no longer shape the future of this country. Hopefully, politics will now become more “boring” so that more time can be spent discussing serious topics about the world in which we are living and the world we are entering. The roundtable debate in this issue is concerned with the role and influence of the media, NGOs and intellectuals in our society. It is an urgent, controversial topic, which requires further discussion, and we hope that this debate is a modest beginning of such a debate.

The profile in this issue of the Dutch historian and humanist, Johan Huizinga – which we did in cooperation with Slovak Dutch scholar, Adam Bžoch – is fully in line with the intentions of our journal. It is about the archeology of critical thinking, which still has relevance for the present time. The Slovak historian, Ľubomír Lipták, put it very fittingly in his review: “On the threshold of 21st century, we know that much of what worried Huizinga as decline, for example vulgarity and lack of grandeur, the monstrousness of propaganda and advertising, the disappearance of natural landscape, lack of trust and many other phenomena, were only starting to appear in his time. We are his contemporaries, only enriched by the experience of half a century of change.” It is the pensive and at the same time passionate thinkers like Huizinga who are able to lend a hand with the perception and reflection of our current predicament.

Our first intention while preparing a section on Teodor Münz, a prominent Slovak philosopher, was to publish only reviews of his recent book – Letters to philosophers. In the end what we present is not only his profile but also a broad discussion about the period and problems before 1989, which Münz had to confront. A certain Slovak Philosopher explained to me how the translators of Kant or Hegel (even during the Communist period) were respected and decorated with the highest state honours, while in Slovakia this is taken for granted as if it was

bežná fuška. Ladislav Kováč to vo svojej úvahu o Münzovi a našej spoločnosti vyjadril ešte jasnejšie: „Malé národy by si mali prekladateľov ctíť nemenej než autorov pôvodných diel.“

Pri zostavovaní jednotlivých profilov a recenzií kníh sa snažíme získať aspoň jednu polemickú recenziu, samozrejme, nielen osobnú, ale odbornú. Preto ma potešili recenzie Münzovej knihy od Eleny Várossovej a Ľuby Hábovej. Dôvod je jednoduchý – pozitívna recenzia je potrebná a vítaná, no len kvalitná polemická recenzia môže rozprúdiť debatu o knihe alebo o probléme. V tomto prípade o probléme u nás málo diskutovanom – o viere v Boha či jej absencii. Münzov hlas v tomto smere nie je klinickou analýzou vzťahu filozofie a náboženstva, ale výpoveďou výsostne osobnou. Výpoveďou človeka, pre ktorého úvahu o filozofii a náboženstve zohrávajú zásadnú úlohu pri vnímaní ľudského a vlastného údelu a pochybností, ktoré sú súčasťou vnímania inteligentného jedinca. O filozofii a náboženstve Münz vypovedá: „Pristúpil som k nej [filozofii] ako hlboko veriaci človek a neskôr som sa stal ateistom...“ A čo mu filozofia poskytla a naopak uprela: „Predovšetkým asi svetonázor, ktorý je podľa môjho názoru prímenejšou skutočnosťou než môj pôvodný, aj keď mi určite nedokáže poskytnúť ten druh pokoja a vyrovnanosti, ktorý možno dosiahnuť vierou.“

Tento druh úprimnosti a otvorenosti sa už nenesú v dnešnej sterilnej, politicky korektnej, spoločnosti a neosobnej kultúre. O viere sa diskutuje len zriedka, pretože sa berie ako samozrejmosť – teda aspoň jej obrady – alebo sa pokladá za čosi výsostne osobné a napokon málokto dnes o nej dokáže povedať niečo významné. O to vzácnejšie sú Münzove úvahy o tejto zásadnej ľudskej téme.

yet another side job for a translator. In his article about Münz, who translated among others, major works of Kant and Hegel, Ladislav Kováč put it even more succinctly: “Small nations should hold their translators in as high esteem as the authors of the original great books.”

Our aim while collecting materials for each issue is to find or select at least one polemical review; hence I was pleased that two such reviews of Münz’s book appeared – those of Elena Várossová and Ľuba Hábová. A polemical review can spark a discussion about a book or problem. In the case of Münz’s book it is a topic rarely discussed in our society – about faith in God or its absence. Münz’s approach in this respect is not a clinical analysis of the relationship between philosophy and religion. Rather, it is a very personal testimony of an individual whose thoughts about these topics and their relationship is seminal in understanding the human fate and his own fate and doubts that he considers indispensable for every intelligent person. About philosophy and religion and his relationship towards the two Münz has this to say: I started as a deeply religious person but later in life I became an atheist.” And what had philosophy conferred on him and deprived him of: “A conception of the world which is, in my opinion, closer to reality than my original view was, although it certainly cannot give me the kind of peace and balance one can find in faith.”

This type of sincerity and openness is more and more rare in the contemporary rather sterile and politically correct debate and atomized culture. The topic of faith is only seldom discussed because it is taken almost for granted that one should possess one – what is really meant is that one attends Church services. Often it is considered as a very private affair not to be discussed in public and, finally, only a very few individuals have something significant or relevant to say today about faith. Thus Münz’s precious contributions to this topic are even more momentous.